EMOTIONAL INTERACTION WITH ADULTS DURING INFANCY AS THE FOUNDATION OF PERSONALITY DEVELOPMENT

Students of Group 26/2, Physics Program, Faculty of Exact Sciences, Chirchik State Pedagogical University:

Maxsudboyeva Mohinur
Qodirova Ruxshona
Mambetova Hulkar

Instructor: Dilmurodova Zilola

Introduction. The first twelve months of human life, known as infancy, are characterized not only by physical growth but also by the most rapid development of the brain and central nervous system. Research indicates that millions of new neural connections (synapses) are formed in a newborn baby’s brain every second. The effective development of this process depends directly on environmental factors, particularly the affection, attention, and emotional interaction that adults provide to the child.

GO'DAKLIK DAVRIDA KATTALAR BILAN EMOTSIONAL MULOQOT — SHAXS SHAKLLANISHINING POYDEVORI SIFATIDA

Chirchiq davlat pedagogika universiteti Aniq fanlar fakulteti, Fizika yo'nalishi 26/2-guruh talabalari:

Maxsudboyeva Mohinur
Qodirova Ruxshona
Mambetova Hulkar

O'qituvchi: **Dilmurodova Zilola**

Kirish. Inson hayotining dastlabki o'n ikki oyi — go'daklik davri nafaqat jismoniy o'sish, balki bosh miya va markaziy asab tizimining eng jadal shakllanish bosqichidir. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yangi tug'ilgan chaqaloqning miyasida har soniyada millionlab yangi neyron aloqalar (sinapslar) hosil bo'ladi. Bu jarayonning samarali kechishi esa bevosita tashqi muhit omillariga, xususan, kattalarning bolaga ko'rsatadigan mehr-e'tibori va hissiy muloqotiga bog'liq.

1. Emotsional muloqotning psixologik va neyrobiologik asosi

Go'dak dunyoga kelgan ilk kunlardanoq ijtimoiy mavjudot sifatida rivojlana boshlaydi. Britaniyalik psixiatr Jon Boulbi (John Bowlby) asos solgan «Bog'lanish nazariyasi» (Attachment Theory)ga ko'ra bolaning onaga yoki doimiy parvarish qiluvchi shaxsga nisbatan xavfsiz hissiy bog'lanishi uning kelajakdagi ruhiy barqarorligi uchun asosiy shartdir. Kattalar bolani quchoqlaganda, erkalab gapirganda va uning yig'isiga o'z vaqtida javob

qaytarganda quyidagi ijobiy o'zgarishlar yuz beradi:

- Bolaning organizmida stress gormoni — kortizol darajasi pasayadi;
- Baxt va xotirjamlik gormoni — oksitotsin ishlab chiqarilishi ortadi;
- Miya po'stlog'ining emotsional va ijtimoiy idrokka mas'ul qismlari faollashadi.

2. Muloqot bosqichlari va «jonlanish kompleksi»

Go'dakning kattalar bilan muloqoti bir necha bosqichda rivojlanadi:

1. **Dastlabki 1–2 oy:** Bola kattalarning ovozini boshqa tovushlardan ajrata boshlaydi, onaning yuziga nigohini qaratadi.
2. **2–3-oylar («Jonlanish kompleksi»):** Kattaning tabassumi va mehrli ovoziga javoban bola butun tanasi bilan quvonch reaksiyasini bildiradi — tabassum qiladi, qo'l-oyoqlarini silkitadi va g'uldiraydi. Psixologiyada bu hodisa bolaning shaxs sifatida ijtimoiy munosabatlarga kirishganligining ilk belgisi hisoblanadi.
3. **6–12-oylar (Emotsional-predmetli muloqot):** Bola endi kattalar bilan nafaqat hissiyot almashadi, balki o'yinchoqlar va atrofdagi buyumlar orqali birgalikda harakat qilishga intiladi.

3. Hissiy muloqotning nutq va tafakkurga ta'siri

Ko'pchilik ota-onalar hali gapira olmaydigan go'dak bilan suhbatlashishni foydasiz deb o'ylashadi. Aslida esa, kattalarning go'dakka qaratilgan «bolalarcha nutqi» (baland va mayin ohang, so'zlarni cho'zib talaffuz qilish) bolaning eshitish analizatorlarini mashq qildiradi. Bola kattaning lab harakatlarini kuzatib, tovushlarga taqlid qilishni o'rganadi, bu esa 1 yoshga yaqin ilk so'zlarning paydo bo'lishiga zamin yaratadi.

4. Ota-onalar uchun amaliy psixologik tavsiyalar

Go'dakning psixik rivojlanishini qo'llab-quvvatlash uchun kattalar quyidagi oddiy, ammo muhim qoidalarga amal qilishlari zarur:

- **«Ko'zga-ko'z» aloqasini o'rnating:** Bolani ovqatlantirish yoki kiyintirish vaqtida uning ko'zlariga qarab tabassum qiling va nima qilayotganingizni so'zlab bering.
- **Taktil (teginish) aloqani kuchaytiring:** Bolani tez-tez qo'lga olish, silash va quchoqlash unda xavfsizlik hissini mustahkamlaydi.
- **Reaksiyalarga befarq bo'lmang:** Go'dakning kuldirashiga javoban siz ham tovush chiqaring — bu unda muloqot «dialog» shaklida bo'lishi haqida ilk tasavvurni uyg'otadi.
- **Ekran vaqtini cheklang:** Go'daklik davrida televizor yoki telefon ekranlari jonli insoniy muloqot o'rnini bosa olmaydi, aksincha, nutq va diqqat rivojlanishini sekinlashtiradi.

Xulosa. Go'daklik davridagi emotsional muloqot — bu bolaning nafaqat bugungi ruhiy xotirjamligi, balki kelajakdagi intellektual salohiyati, o'ziga bo'lgan ishonchi va jamiyatda o'z o'rnini topishining kafolatidir. Har bir mehrli nigoh va samimiy muloqot bola qalbida butun umrga yetadigan psixologik tayanch yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. G'oziyev E.G'. Umumiy psixologiya. — Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy

jamiyati, 2010.
2. Bowlby J. Attachment and Loss: Vol. 1. Attachment. — New York: Basic Books, 1982.
3. Muhamedova D.G., Mullaboyeva N.M. Yosh davrlari va pedagogik psixologiya. — Toshkent, 2018.